

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การเกษตรเพื่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืนในความหมายและเงื่อนไขที่หลากหลาย
ของเกษตรกร: กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลแม่ทา
กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาวพัชรินทร์ คำแปง

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี กรรพุมมาลย์

กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ที่ต้องการวิเคราะห์ถึงการที่สมาชิก
กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากเกษตรเชิงพาณิชย์ไปสู่การเกษตรอินทรีย์
โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาถึงการให้ความหมายและเงื่อนไขที่หลากหลายของ
เกษตรกรในการทำการเกษตรในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืน รวมทั้ง
เงื่อนไขต่างๆที่นำเอาการเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้เป็นทางเลือก และประการที่สอง เพื่อวิเคราะห์
ว่าเกษตรกรที่นำเอารูปแบบการเกษตรอินทรีย์มาใช้ในกระบวนการผลิต ได้ใช้ วัฒนธรรมชุมชน ทุน
ทางสังคม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผสมผสานและ แตกต่างกันไปอย่างไร

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ระดับชุมชนเพื่อทำความเข้าใจถึง
เงื่อนไขและพัฒนาการ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแบบทางการเกษตร และระดับบุคคลโดยเลือกเกษตรกร
3 กลุ่ม คือกลุ่มแรกที่เป็นแกนนำในการปรับเปลี่ยนแบบทางการเกษตรจากการปลูกเพื่อพาณิชย์มาเป็น
การเกษตรอินทรีย์ กลุ่มที่สองที่ปรับเปลี่ยนแบบการเกษตรของตนเนื่องจากเห็นถึงความสำเร็จจากกลุ่ม
แรก และกลุ่มที่สามที่ปรับเปลี่ยนแบบการเกษตรของตนเนื่องจากเห็นถึงความสำเร็จจากกลุ่มแรกและ
กลุ่มที่สอง ตัวอย่างการศึกษาเกษตรกรจำนวน 9 ราย ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเครื่องมือ
การวิจัย คือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ในระดับชุมชน มีการพัฒนาการทางการเกษตร โดยเริ่มจากยุคก่อตั้ง
ชุมชน ยุคสัมปทานป่าไม้ ยุคพืชเศรษฐกิจ และยุคปฏิวัติระบบการเกษตร ซึ่งเป็นช่วงที่มีโครงการ

พัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาส่งเสริมแนวคิดและรูปแบบทางเกษตรที่ให้ชุมชนมีความยั่งยืนและพึ่งพาตัวเองได้อย่างแท้จริง จึงเกิดกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ขึ้นในตำบลแม่ทา โดยมีกลุ่มที่ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์จำนวน 16 ครัวเรือน จากสมาชิกชุมชนทั้งหมด 76 ครัวเรือน

ผลการศึกษาที่ได้จากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างพบว่า ทุกครัวเรือนที่หันมาทำการเกษตรอินทรีย์ได้ให้ความหมายว่า การเกษตรเชิงพาณิชย์มีผลกระทบที่เชื่อมโยงกับปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม คือ ปัจจัยการผลิต ผลผลิตและตลาด นิเวศพื้นที่ และ การดำรงชีวิต วิถีชีวิตและครอบครัว จากสถานการณ์ดังกล่าว เกษตรกรจึงได้หาทางออกผ่านกระบวนการเรียนรู้และให้ความหมายใหม่กับเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสามารถแก้ไขปัจจัยเหล่านั้นได้ และทำให้วิถีชีวิตมีความยั่งยืนแบบองค์รวมมากขึ้น และกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์จะมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มที่มีเงื่อนไขที่ต่างกันไป กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแกนนำในการปรับเปลี่ยนจะมีความชัดเจนในแนวคิด และมีข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิต ที่น้อยกว่ากลุ่มที่ทำตาม ส่วนกลุ่มที่ทำตามต่อๆมานั้นส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในแนวคิดและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ แต่ต้องการเห็นผลสำเร็จจากกลุ่มแรกก่อน ว่าสามารถผลิตได้จริงและผลผลิตมีตลาดรองรับ

ยิ่งไปกว่านั้นงานศึกษานี้ยังพบว่า เมื่อเข้าสู่การเกษตรแบบอินทรีย์ นอกจากจะต้องมีความชัดเจนในการให้ความหมายแบบองค์รวม และจะต้องมีเงื่อนไขในปัจจัยการผลิตที่ไม่เป็นอุปสรรคมากเกินไปแล้ว ยังจะต้องมีการผสมผสาน วัฒนธรรมชุมชน ทูนาทางสังคม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีทางการเกษตรมาช่วยในการผลิต และที่สำคัญต้องมีการสร้างตลาดพิเศษขึ้นมาให้ผู้ผลิตสามารถควบคุมได้ในระดับหนึ่งอีกด้วย

ข้อสรุปที่ได้จากงานชิ้นนี้ คือการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร ต้องมองการผลิตที่เชื่อมโยงอันเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรแบบองค์รวม ควบคู่กับการเสริมสร้างให้มีกระบวนการเรียนรู้ การให้ความหมายใหม่ และการนำเอาวัฒนธรรมชุมชน ทูนาทางสังคม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปรับใช้กับความรู้แผนใหม่ และที่สำคัญคือ ต้องมีการแก้ปัญหาแบบครบวงจร โดยมีตลาดทางเลือกที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น เพื่อความยั่งยืนของวิถีชีวิต

Thesis Title Agriculture for Sustainable Livelihood in Farmers' Significance and Conditions: A Case Study of an Organic Farming Group's Members in Tambon Mae Tha, King Amphoe Mae On, Changwat Chiang Mai

Author Miss Patcharin Kampang

Degree Master of Arts (Social Development)

Thesis Advisory Committee

Lecturer Dr. Sidthinat Prabudhanithisarn Chairperson

Assistant Professor Dr. Montri Kunphoommarl Member

ABSTRACT

This thesis applies social science knowledge and analyzes adaptation of farmers of an Organic Farming Group from a commercial agriculture to organic farming. The objectives of the study are, firstly, to study the farmers' significance of commercial agricultural versus an organic farming that responds to sustainable livelihood and also conditions permitting them to adopt organic farming as their better alternative to livelihood; secondly, to analyze the organic farming patterns and how the farmers have practiced them by employing community culture, social capitals, and indigenous knowledge to their production.

This research has collected historical data at the community level to understand the conditions and development of agricultural patterns and also the adaptation of agricultural patterns. At the individual level, 3 groups of organic farmers were purposively selected, namely, the leaders who have changed their agricultural practices, the second and third groups who have changed their agricultural practices recently. In-depth interviews and participatory and non-participatory observation were applied as research tools.

It finds that the community has undergone 4 eras of mode of production, namely settlement, forest concession, commercial agriculture and the agricultural revolution periods. Regarding the present era, there has been a development project of the non-governmental

organizations coming with new project and patterns of sustainable agriculture and taking the new asset of alternative patterns of sustainability and self-alliance livelihood. At the present, 13 of 76 households have been actively practicing organic farming and have received Organic Agriculture Certification, Thailand (ACT).

At individual level, this study finds that every farmer adopting organic farming holistically perceives the negative impacts of commercial agriculture. They cover the interlinkage among production factors, outputs and market, spatial ecology, and livelihood and family. Due to the situation, the farmers have overcome their problems through learning process and the new meaning of an organic farming was formed that provided a better sustainable livelihood holistically. The organic farming patterns differ among 3 groups based on different conditions. The leaders, understand the concept of organic farming and sustainability of livelihood clearly and they have less limitations of production factors than the followers. Most of the followers understand the concept and the importance of an organic agriculture. However, their practices are mainly based on the success examples of the early adopters in production and marketing aspects.

Furthermore, the results of this study have shown that organic farmers not only do they have to understand a holistic significance, but also need to integrate community culture, social capitals, indigenous knowledge, and agricultural technology in their production. It is essential as well to set up a niche market that producers take some control by themselves.

The conclusions suggest that in order to solve the agricultural problems, the causes of production must take the farmers' livelihood holistically into analysis together with the learning process promoting and the new significance. Moreover, community culture, social capitals, and indigenous knowledge should be applied in the latest knowledge. The most important aspect is the complete circle of problem solution. Then the farmers should take a part in setting up an alternative a niche market to sustain their livelihood.